

1978

L

1637
(39)

1787

78 L 1637 [39]

COMMENTATIO PHILOSOPHICO CRITICA
DE
ERRORIBVS
EX PRAEIVDICIO VETVSTATIS
IN HISTORIA
FACILE COMMITTENDIS.

QVA
AD AVDIENDAM ORATIONEM VALEDICTORIAM
IN WERNIGERODANO ARTIVM COLLEGIO
D. XI. APRIL. CIO 10 CCLV.
HABENDAM

ILLVSTRISSIMOS COMITES
ET SCHOLAE PRAESIDES
FAVTORES DOCTORES ATQVE AMICOS
OMNI, QVA OPORTET, PIETATE ET OBSERVANTIA
INVITAT

CHRISTOPHORVS GODOFREDVS IACOBI, P. D.
ILLVSTRISS. COMIT. STOLB. WERN. BIBLIOTHECAE PRAEFECTVS,
LYCEI HVCVSQVE CONRECTOR.

Wernigerodae, e Molybdographia I. G. Struckii, typogr. aulic.

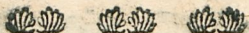
§. I.

Multis de causis tritum illud, *errare humanum*, Errorum pro vero potest haberi. Quoniam enim ^{humano} errat, qui rebus falsis adsentitur; mortales autem, ob virium inopiam, ob cognitionis solidae penuriam, ob usus et experientiae defectum, non statim vera a falsis discernere possunt: facile fucum putant colorem, umbram existimant corpus.

§. II.

Defectum autem atque inopiam non solas errorum ^{Causas} putare possumus. Deprehenduntur quoque in hominum animis multa, quae veritatis luci, penitus alias irradianti, parietem obducunt. In his festinandi in iudicandis rebus libido, antequam legitime cognoveris, iudicaveris, comparaveris, mentem rapit in tenebras, diem alioquin anhelantem. Sic cognitioni et perceptioni praecurrit assertio adprobatioque. Partium quoque, ut dicitur, studium, electae nimirum parti eiusque doctrinis inconsideratius data adfensio, quae in adfensationem abit, a via recta abducit in lubricam, dubiam, ambiguum, in viam saepe perniciosissimam.

§. III.

Præ cae-
teris
præciu-
dicia.

Præ caeteris tamen iam ante de rebus, quam ip-
fas iudicaueris, conceptæ opiniones, *præiudicia* vocant,
hominum mentes nimium obuelare consueuerunt. Quam
verum his nebulis inuolutus ferre possit iudicium, non
longa indiget demonstratione. Cui enim veritas non per
se nudaque exhibetur, sed inuolucris deformata, veram
ipsius imaginem sibi repræsentabit numquam.

§. IV.

Quæ-
nam
sint?

In philosophiæ parte, quæ de rationis humanæ
in cognoscendis diiudicandisque veritatibus vsu legitimo
tractat, plures eiusmodi peruersas opiniones vetari, fu-
giet exquisita doctrina præditorum neminem. *Auctoritatis,*
receptæ doctrinæ, ignorantia, confidentia, planitatis, subtilita-
tis, sic dicta præiudicia quid aliter sunt, quam veri de
rebus ferendi iudicii obstacula, impedimenta? In omni-
bus, nec alios eruditionis laude perspicuos, nec me ip-
sum, profunda cognitione, puta, præstantem, falli pos-
se, peruerse, licet obscure, causarum cognitioni præ-
mittitur.

§. V.

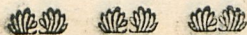
Eorum
noxæ.

In omnibus disciplinarum scientiarumque generibus
eiusmodi veritati contrarias disceptationes errorum nume-
rosas procreasse familias, optimus quisque lugeat, neces-
se est. Tempus enim, quod propellendis sæpe falsis ho-
minum sententiis tribuendum est et distinguendis veris
a falsis, in sectandis certis fundamentisque subnixis re-
bus consumi posset. Animi erroneis semel ideis imbuti
distractionem prætereo, non facile postea vitandam.
Canunt enim libenter senes, quæ didicere iuvenes.

§. VI.

Præiu-
dicia hi-

Præsertim in rerum ante actarum studio non raro
distinguitur præiudiciorum procellis, qui tutos historie
por-

portus quaerit. Qui se iis tantummodo limitibus, quibus alii, circumscriptum putat, et sic de rerum gestarum natura atque indole ratiocinatur, valde errare solet. Hanc enim legem iniuria latam sequitur: *quae me aliosque fugiunt, falsa habentur; quae vero mihi aliisque innotuere, impugnari nefas ducitor.* Quantum ex praëiudiciis hęc ignorantiae et confidentiae dictis, detrimenti ceperit historiarum notitia, longum est enumerare.

§. VII.

Inimicis his legitimae rerum in terrarum orbe antehac gestarum disquisitioni opinionibus nouam aliquam in praesentia adiungemus, quae ab antiquitate nomen accipiet. Qui in diiudicandis rerum vbiicumque actarum monumentis huic suffragatur sententiae: *veritas olim gestorum non eodem modo, quo recentiorum, est eruenda, praëiudicium venustatis* admittentem dicemus.

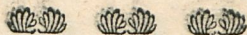
§. VIII.

Hocce praëiudicium nobis non haec est propositio: Negativae ante nostram patrumque nostrorum memoriam acceperunt, omnia non sufficienter satis discerni possunt, utrum vera sint, an falsa. Multa quidem vera haberi, quorum fides, curatiori instituta quaestione, facile solet corruiere, non negamus. Multa etiam pro veris solere vendi, quae saltem veri sint similia, quoque haud diffitemur. Nec plurimas memoriae nostrae traditas res certe falsas dici posse, inficiamur. Attamen permultarum in historiis propositarum rerum nec veritatem nec falsitatem plane posse ostendi, atque adeo in medio oportere relinqui, numquam abnuemus.

§. IX.

Neque eum, qui antiquiora maxime ex parte a nobis ignorari, adfirmat, in iudicium vocamus. Lubentes accedimus iis, qui, magnas historiarum lacunas se non re-

Quid ad illud non re-
prae-

feren-
dum:

praeteriisse, narrant. Sicuti enim multa solent referri, quae nusquam exsistere, ita et multa, quid? plura fuerunt, quae numquam posteritati sunt proposita. Quis negabit? Quis vero has superiorum temporum iacturas nimis dolebit? Eset profecto is, qui omnium usquequaque rerum imagines cerebro suo posse inscribi, arroganter fatis putaret.

§ X.

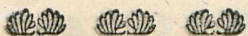
Positive,
vetustatis
prae-
iudici-
um com-
mittens.

Illum potius ex *vetustatis praedicio* errantemprehendemus, qui rerum bene multarum, superioribus faeculis gestarum veritatem sibi putat perspectam, non tam eadem via adeptam, qua rerum nostra aetate actarum reddimur certiores. Facilis hic et ad adfentiendum et ad negandum potest adduci. In exponendis deinde veterum monumentis coniecturas magis, quam firmas stabilesque sententias consequitur; licet de iis, quae recenter contigerunt, iudicet callidissime. Quoniam autem veritas per se, siue rerum inter se conuenientia, semper est eadem; veritas etiam in nobis, vt ita dicam, seu in animis nostris, quae alias certa veritas audit, omni tempore sit sufficiens rerum inter se congruentium perceptio: numquam pro certis habere potest antiquiora, qui ea non aequae, ac recentiora, legitime cognovit, inter se non comparauit eorumque vel congruentiam vel repugnantiam distincte non perspexit.

§ XI.

Negligit
verita-
tem me-
taphy-
sica.

Iam brevis de singulis veritatum peruulgatis generibus, quae, ratione diuersae in variis rebus conuenientiae habita, solent constitui, *metaphysica* nempe, *moralis* ac *logica*, nobis erit sermo. Triplicis enim huius veritatis naturam bene calleat, qui in asserendis probandisque rebus olim gestis non errare vult, historiarum cultor. Alias quam plurimis ante actis ea imponet nomina, quae nullo meruerunt modo. Homines quoque mortali hac vita

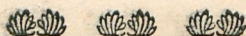

vita olim defunctos sibi finget tales, quales numquam fuerunt. Attribuet aliis, quae ipsis non competunt. Aliis auferet iure ipsis adscribendum. Nonne sic aberrat a vero, quod metaphysicis dicitur proprium? Hi enim rei, cui non competit definitio, definitum iure abrogandum decreuerunt.

§. XII.

Historiarum doctores similiter ac discipulos toties, quoties in eo delirasse, scenae ostendunt, hic illicue apertae. Quod illustratur,
Quem fugit de M. Iulio Philippo, Romanorum imperatore, ab Arabia nuncupato, prolata a permultis sententia, qua Christi cultoribus illum adscribendum non dubitauerunt? In ferendo hoc iudicio veri christianismi naturam si reputassent, numquam ei addixissent imperatorem, qui manus suas Gordiani III. domini, curaeque ipsius deman-
dati principis sanguine foedauit, qui sacris profanis non interfuit solum, sed cultum quoque idolorum in celebrando ab V. C. anno millesimo edictis atque imperiis promouit. Inde, qui nomen demum apud Christi aedelas fuerit professus, nullus video. Hodie quidem, proh dolor! leges divinas proterue violant multi, qui Christi nomen gerunt, hoc vero tantummodo, quia a parentibus est traditum, gerunt, minime autem, ut in Philippo fuisset necesse, a vera Christi Saluatoris cognitione acceptum. Contra ea Constantino illi magno nomen Christi cultoris posse eripi, nemo adfirmabit. Num vero sincera animi erga Christum fiducia fuerit, et vera religionis christianaе indoles ipsi sit tribuenda, non adeo facile est diiudicatu. Quem quidem ex rationibus plane politicis religioni christi-
anae addictum non contenderem, ut viri non plane imperiti fecerunt; in eo tamen, qui exteriorem ecclesiae dignitatem maxime promouisse dicitur, qui sacro baptismi la-
uacro adspersi ad extremum fere vitae halitum distulit integram veri cultus diuini naturam deprehendere non-
dum potui.

§. XIII.

§. XIII.

Verita-
tem mo-
ralem
despiciet.

Nec veritati ethicus praesertim addictae satis confu-
lit, qui in historicorum diiudicatione vetustatis praeiudi-
cio comitatus incedit. Qui enim omnia maiorum mundi
incolarum verba actionesque cum mentis cogitationibus
semper conuenisse facile existimat, illos non ita, ut homi-
nes hodie mundum frequentantes, mentiri potuisse, ar-
bitratur. Falso. Mendaciorum olim aequae sparsa erant
femina, fructus suos non denegantia. Quos nisi prou-
de inquirat historicarum studiosus, tribulos metit pro triti-
co. Sermones multorum animi statim voluntatisque du-
cit testes fide dignos; sic bene animatum ob oculos sibi
ponit, cuius tamen sub pectore fraudes interdum litue-
runt, quae ex totius vitae, si ad nos peruenit, descriptio-
ne factorumque omnium complexu essent detegendae.
Alios in crimen vocat, accusat, condemnat, qui tamen,
omnibus sedulo perspectis, magis laudandi sunt, quam
criminandi.

§. XIV.

Illustra-
tio.

Inde in eligendis praesertim historicarum auctoribus fi-
de dignis labitur imprudens. Prouocat ad eos, qui verum
quidem dicere potuerunt, vtrum vero voluerint, nondum
apud animum reputauit. Scriptor ipse saepius non in cul-
pa est, cur rebus ab ipso prolatis non statim fides sit ha-
benda. Retulit enim fideliter, quae alii nuntiarunt; hi
vero veritati, nisi in totum, tamen ex parte contraria nun-
tiauere. Quae nostris temporibus accidere solent, sen-
tentiam hanc nostram illustrent. In vrbe enim quadam
omnium ore virum quemdam mortuum esse exhibetur.
Quidam litterarum commercio cum exteris vtens iam con-
signandis litteris rumorem hinc adhuc committit. Episto-
la autem vix vrbe exiit, quum id, quod omnium sermone
celebrabatur, subito euanuit. Sic falsa retulit, qui veri erat
studiosus. Post annum enim adhuc vivit, qui albo mor-
tuorum iam ab aliis est illatus. Plura ideo nostris diebus
in

in relationibus publicis leguntur, quae quidem rei ipsius, non vero modi, temporis, loci aliarumque determinationum ratione habita, vere relata dici possunt. Similis est vetustorum ratio, simili itaque circumspeditione sunt peruestiganda. Herodoti illud *dicunt* siue *fertur* semper in historicorum museis tinniat.

§. XV.

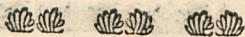
Praejudicata vetustatis opinione ductus historiarum ^Averitator in veritate quoque logica adlucinetur. ^{te}Quid de logica ^{aberrat.} Quid de logica cum historia est? Quo modo historicus logicorum veritatem potest transgredi? Longius sane, quam autumat. De rebus in historia obuiis formet sibi ideas, quae simulac cum obiectis non conueniunt, falsae ab iis dicuntur, qui philosophiae rationalis praecepta tradunt. Quoties vero sibi conceperunt posteri res quasdam ante actas haudquaquam tales, quales fuere? Iudicia exinde fluentia numquam iungere possunt quae iungenda, et separare, quae separanda. Omnibus tribuitur, quod singulis est imputandum. Contra ea singulis aufertur, quod vindicare sibi possunt vniuersi.

§. XVI.

In historiarum disquisitione qui hodie elaborat, nemo ^{Quod} adeo imperitus erit, quin plura huius rei proferat exem- ^{explicatur.}pla. Bella praesertim olim gesta multorum imaginandi vires vexarunt. Exercitus sibi finxerunt perennes, qui tamen conductitii fuerunt, aut imperio conscripti. Naturam locorum, ubi praelia sunt commissa, plane peruersam sibi repraesentarunt. Arma, tormenta, impedimentaque ea animo creuerunt, quae tunc temporis non in usu fuerunt. Quis eorum ideas veritatis insigniet nomine? Attamen, his pro fundamento collocatis, rerum gestarum systemata condiderunt. Longa iam testimoniorum adlegatione superfedere, est animus. Id unum tantummodo nominamus, quod in rebus ecclesiasticis, sectarum in primis haereticarum recensione, solet offendi saepius. Nonne etiam

B

vita

vitae cultusque rationem eorum, qui a vera doctorum sententia vel ex parte dissenserunt, statim ita descripserunt multi, ut horrorem iniiciat, nisi praemoniti aduersariorum iudicia caueamus? Fuerit Montanistarum vnus et alter adulter; fuerit Nouatianorum quidam patricida, quis vero a partium studio vacuus illos omnes flagitiosos haberet, hos sceleratos omnes? Eadem enim ratione purgatae religionis societatibus addictos omnes cum Baronio vocaremus Manichaeos, quia sanctos adorari vetant, et liberum sacri codicis vsum concedunt omnibus. Quamquam itaque cum venerando Godoffredo Arnolde omnibus haeticorum labe infectis numquam patrocinauerimur; numquam tamen, nisi etiam cum Cochlaeo aliisque aduersus Lutheranos stare, hosque atris iisdem coloribus depingere cogimur, illos, qui superioribus temporibus haereses ac dissidii opinione laborarunt, ad modum Epiphanii suaeque sortis aliorum, atro notabimus carbone omnes. Imagines ab inimicorum penicillis pictas nouimus, quas homines ipsos referentes qui iudicat, peruersè iudicat.

§. XVII.

Eorum,
qui ve-
tust. pra-
iud. pec-
cant, sym-
bolum.

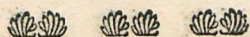
His quasi per lancem saturam expositis, omnibus, qui vetustatis praeiudicio in viam abducuntur salebrosam, symboli loco, in vulgus notum illud: *Olim non erat sic*, adscribere, haud nefas erit. In texendis enim plurimis tricarum globulis instar scapi sonantis eodem vtuntur. Quae exinde oritur confusio, saepe non facilis est ad soluendum. Damnant enim aetatem suam, mala ab ipsis perferenda nimium amplificanc, hodiernae felicitatis exiguitatem queruntur, praeteriti autem temporis gloriam non satis celebrandam putant. Eorum, quae hodie geruntur, obscuritatem criminantur, antiquiorum lucem se videre praedicant.

§. XVIII.

Quod
damna-
tur.

In refutanda hac opinione nequidem ad Salomoneum illud vetustum: *nihil noui sub sole accidit*, prouocabimus, rem ipsam contradicentem percipientes. Eisdem qui-

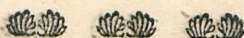
quidē homines, qui olim vixerunt, hodie non videmus; idem tamen genus naturali tabe confectum. Non adsunt iidem reges et principes, qui olim principatum obtinuerunt, atque imperiorum clavos tenuerunt; adsunt tamen regna, principatus, ciuitates, honores. In officinis ac tabernis non inuenimus veteres opifices, mercatores, institores; in quauis tamen vrbe adhuc inueniuntur tabernae atque officinae. Quae maiores nostri consumserunt alimenta, iisdem vesci nos non possumus; quaerenda tamen adhuc sunt alimenta. Quid multa? Deus idem summus rerum arbiter hodie regnat, qui mundi rexit primordia. Est enim, qui erat, eritque. Rerum quidem ab ipso creatarum modi casusque pro temporis locorumque ratione diuersi sunt, graduum quoque vicissitudines generorumque transformationes admittendae; essentiales vero rerum adfectiones transformari nequeunt. His si iure veritatem adnumerauerimus, eam in rebus longe ante gestis eodem modo inuestigabimus, iisdem adhibitis criteriis, quam in actionibus ac permutationibus, quas nostra vidit aetas. Aliter qui incedit, non viam sequitur rectam, apertam, legitimam.

§. XIX.

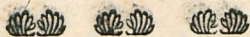
Quae cum ita sint, et vetustatis praeiudicio fidentem ^{Eidem} ab ianua aberrantem videamus, errores etiam, quos in di-^{addictio-} indicandis historiis admittit, haud difficulter sunt explo-^{rum er-} rands. Ex iis, quae haecenus dicta sunt, quam plurimos ^{rorcs.} elicere iam poterit, qui acetum in pectore habet, nec procul deprehendet historicos in eosdem delapsos, praesertim aliis adhuc abreptos praeiudiciis. Breuiter tamen adiungemus potiores, quos caueat recto historiarum tramite ingressurus.

§. XX.

Causam rebus exinde effectis postponi haud posse, ne-^{Seriem} que temporis ratione inferiorem illis haberi, veritatis sem-^{rerum} per vigentis docet natura. Non defuerunt tamen interper-^{peruer-} erudi-^{tunt.}

eruditos, qui rerum humanarum euentus priores posuere, quam earum rationes. Siftunt se hac in re oculis nostris opiniones eorum, qui e monumentis de cultu deorum antiquissimis plura in religionem Mosaicam contulerunt, et in illa leges ex profanorum ritibus desumptas se videre putarunt. In eo prae caeteris citare solent, quae Herodotus de Ægyptiorum moribus sacris memoriae reliquit. Quasi vero scriptor hic laude sua non priuandus ante Moysen literis consignasset Ægypti naturam, incolas, mores. Post egressum Israelitarum e Pharaonis imperio leges Ægyptiorum sacras legibus Mosaicis demum accommodatas esse, magis pro comperto potest haberi, quam sententia huic contraria. Quis enim omne Israelitas inter et Ægyptios commercium sublatum esse, contendet? Iam ante ex regione Cananitica in Ægyptum proficiscebantur mercatores, quam Iacobus cum suis Ægyptum viferat. Per quos enim Iosephus diu ante huc traductus erat? Postea Deum, qui tot portenta in educendis Israelitis ediderat, Ægyptii procul dubio ita pertimuerunt, vt ex ritibus Iudaeorum in solitudinibus Arabicis tot annos commorantium nonnullos sibi suos reddiderint, quos vel e longinquo cognouerant. Hunc enim in omnibus gentibus obseruatum morem vidimus. Quam ob causam ad vnum omnes in errores non leues delapsos putamus, qui theologiam gentilem ex theologia tantum naturali constatam existimant. Non dicam enim, quod ratio hominis sibi relicta nullo modo in eas incidere potuisset cogitationes, quibus ad sanguinem animalium vel in honorem vel gratiam Dei fundendum, ad victimas eidem offerendas, ad aras sancte erigendas essent adducti mortales; ipsa hominum generis, maxime post diluuium, propagatio, nuncium de Noachi religione, de ipsius sacrificiis, ritibusque sacris per filios suos ac nepotes reliquis posterorum familiis traditum docet. Quid? familiae Semiticae religio non in terrae angulo lituit. Vicini nonnihilo ex ea sibi arrogarunt. Chaldaei deinde, Phoenicii, Ægyptii et ab his Graeci adsumtis facile addiderunt adsumenda

da. Sic vetustatis praeiudicio non obcaecatus idololatrarum religionem veri Dei cultus simiam censebit.

§. XXI.

In eruenda antiquiorum actorum factorumque veritate non iisdem legibus infistens, ex quibus temporibus inferioribus novissimisque gesta aut verorum aut falforum nominibus condecoranda sunt, facile quoque eo potest deduci, ut plura ibi se videre putet, ubi vna modo existit eademque res. Non raro easdem actiones hominum diuerse retulerunt auctores; prout nostra quoque aetate chartis mandare solent homines varii ea, quae acciderunt, non dicam peruersa, sed varia tamen ratione. Alius in narrandis rebus omittit, quae fufius exponit alius. Quis vero ex numero referentium, res quoque numeraret? Pro diuersitate auctorum non statim diuersa habebis acta. Suo enim genio indulgent mortales, neque hodie solum, sed et olim. Omnis itaque, qui in historiarum disquisitione has oculorum officinas non nouit, non pellit, lentibus utitur polygoniis.

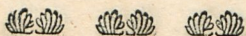
Res et
homines
falso
multi-
plicat,

§. XXII.

Rerum verogestaram similitudo, similis saltem earum expositio, eum, de quo loquimur, alio tempore ita praecipare solet, ut viros, vere diuersos, eosdem habeat, et vbes longe distantes, easdem, Ibi venditabat, quae nunquam adfuerit, hic e rerum natura tollere conatur, quae tamen vidit hominum aetas. Factorum sermonumue consensus non res easdem efficit. In pugnis, quas cum Gallis fecit Caesar, eadem fere contingere potuerunt, atque in iis, quibus Drusus aut Tiberius Germanos pepulere. Suntne eam ob causam eadem? Hodie profecto conformis actionum variarum ratio probe solet distingui ab iis, qui non famam mendacem pro historia arripiunt. Eadem vero in antiquissimorum monumentorum recognitione adhibenda est cautio. Quod exemplis si illustrare me oporteret, eos prae caeteris pronuntiarerem, qui in vita Saluatoris nostri a quatuor sic dictis Euangelistis descripta non raro peccarunt interpretes. Quem

minu-
unt,

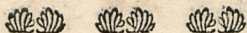
ad modum res ab illis diuinitus prolatas, ob aliquam interdum narrationis differentiam, falso multiplicarunt; ita e contrario statim easdem putauerunt, quas ipsi tamen sacrorum horum scriptorum libri distinguunt. Quas ob causas in aliis disceptarunt ecclesiarum doctores, utrum Christus semel an bis a Satana in montem altum, tentandi gratia, sit abductus? utrum per Ierichunticam ciuitatem profectus vnum, aut duo an omnino tres caecos sanauerit?

§. XXIII.

confundunt.

In peius adhuc ruunt vetustatis praeiudicio abrepti, qui vel ob differentiam, vel ob similitudinem res inter se confundunt. Nonnullis hi adscribere consueuerunt, quae nulla ratione ipsis, sed aliis, competunt. Pluribus vindicarunt, quae vnus tantum sibi arrogare potest. Temporis, locorum et nominum praesertim similitudo multos in eo multum fefellit. Non in studiis solum mythologicis hoc probe obseruauimus, sed in veterum quoque scriptorum annalibus. Gentiles enim sacrificulos multa ex Noacho et Mose in Baccho compilasse, ex Noacho autem iterum plures, vt Saturnum, Ianum et ex parte Herculem procreasse, non difficile est ad colligendum. Manethonem vero, Xenophontem, quid? post Christum natos, ecclesiae praesertim historiae scriptores, plures inter se confundisse, iamdudum notarunt eruditi. Nonne e. g. Eusebius aperte in eo errauit, quod Maximinum et Maximinianum Herculeum Imperatores inter se permisceat, et horum vni, quae alterius sunt, tribuat? Nominum autem sine dubio congruens sonus mentem abstulit. Multa ex historia litteraria hic adferre possemus, si instituti permetteret ratio. Locorum, librorum, pactorumue denominationes in quorundam cerebris procrearunt eruditorum nomina. Rideliculus itaque satis est, quod nonnulli in scriptis suis ad Altorfium, Mantissam, Aerium Alienum, et Articulum Smalkaldicum, viros quasi celeberrimos, prouocarunt. Eadem fere indignatione accipiendi sunt, qua iuuenis quidam in nume-

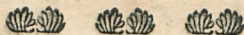
me-

merum candidatorum referendus atque in examine ro-
gatus: quaeenam Augustanae confessionis sit natura? quae
denominationis huius ratio? Hic enim sine haesitatione,
quia, inquit, sub imperatore Augusto est confecta.

§. XXIII.

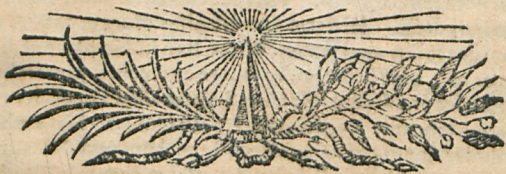
Ne vero commentationis huius limites transgrediar, vnum tantummodo Nova ob
adhuc errorem attingam, eumque grauissimum, quem vetustatis praecudicio ^{folam}
infecti vt abhorreant, tantum abest, vt quotidie potius committant. Tempus ^{nouita-}
nimirum hodiernum, hinc artes hodie excultas, et homines recentiori tem- ^{tem}
pore florentes maioribus et antiquioribus sine dubitatione praeferre audent. ^{praepo-}
Quoniam plura ipsis innotuere ex iis, quae hodie geruntur, ex iis, qui non ^{nunt an-}
longe ante vixerunt, plura quoque rebus et hominibus hodie existentibus ^{tiquiori-}
inesse putant. Fallax haec sententia sermones gignit inter se pugnantem. ^{bus.}
Modo nostram felicitatem tollunt, modo autem nimis augent. Id quod prae-
caeteris in orbe litterato fieri sentio. Semper praecipitantem eorum ani-
mum admiror, qui artes, disciplinas ac scientias hodie ita vigere praedicant,
vt nunquam antea. Scimus quidem post renatas litteras multa; seise autem,
an plura, quam homines, quos non sexaginta sed sexcentorum fere annorum
vsus docuit? Inuenta tamen hodie sunt quam plurima, quae olim latuere.
Quot vero ignorantiae tenebris hodie inuoluta sunt, alias plane ab homini-
bus perspecta? Librorum autem elegantiorum haud vilis copia breuiori
tempore hodie replere potest hominum mentes, quam olim, vbi proprio
Marte faciendum erat periculum. Falleris. Iam Salomonis tempore libro-
rum exarandorum non erat finis. Si etiam doctrinis ipsis libris hodie conten-
tis principatum concederem, homines tamen scientiis imbuendi numquam
firmo incedent gradu, nisi accedet vsus et quotidiana experientia. Quoni-
am vero iis, qui longius hac vita fruuntur, longe maiora et certiora vsu ve-
niunt; nescio an homines antediluuiani ita rudes et exquisitae doctrinae ex-
pertes, vt plurimi recentiorum volunt, sint habendi. Artium inuentores ac
magistros in iis ipse sacer codex numerat. Nec postea omnes cum tironibus
nunc degentibus puto comparandos. Fuerunt enim non pauci supra natu-
ram a spiritu diuino edocti. Hi certe vno die alios plura et potiora docere
potuerunt, quam nos totius anni spatio. Igitur sine dubio plane et distincte
nouerunt veteres ea, quae hodie multo labore ex tenebris proferri coepta
sunt. Ad res naturales praesertim respicias. Systema illud Copernicanum fu-
eritne plane incognitum ante Copernicum? Valde dubito. Iam Pythagoras
eiusmodi protulit sermones, qui non obscure de eo significant. Hic vero tem-
pore Danielis atque Ezechielis in Babylonia versatus eorum institutione si-
ne dubio vsus est. Nam scholas Chaldaeorum physicas, quarum rector tunc
fuit Daniel, vt frequentaret, in Babyloniam est profectus. Quae de reliquis
recenter reperiuntur, vt corporum elasticitate, seu rectius electricitate, iure
glo-

gloriamur, nimiam statim duco gloriam, si omnem eorum notitiam veteribus abrogamus. Archimedes enim illum multa de iis calluisse, haud temere coniecerunt rerum naturalium indagatores peritissimi. Certum quoque de eo ferremus iudicium, si de eo, quem ad modum de Euclide aliisque, scripta existerent testimonia.

Sed finem huic tractationi imponere, eiusdem admonet finis. Inflat dies, quo ex CELSISSIMI COMITIS AC DOMINI, DOMINI CHRISTIANI ERNESTI, Comitis in Stolberg, Königstein, Rochefort, Wernigeroda et Hohnstein, Dynastae Epst. Munzenb. Breub. Aigm. Lohr. Kletteub. Equitis Boruficiab aquila nigra nunc. ordinis, caet. DOMINI MEI CLEMENTISSIMI voluntate et imperio laborem in Lyceo Wernigerodano sex fere annos peractum oratione quadam publica finiam. Edicto CELSISS. COMITI audiens fui, quum Conrectoris munus in me suscipiendum mandauit. Vocem enim Dei ex ore Principis percipere, tuto existimaui. EIDEM itaque e schola ad solam bibliothecae SVAE splendidissimae curam me euocanti morem gero paratissimus, Deo me meisque omnibus commendatis. Discessus huius causa typis exscriptus est libellus hic, cuius argumentum quidem exercitationi disputatoriae a discipulis quibusdam adultioribus vna publice instituendae destinaueram; proposito autem huic quum temporis et rerum praesentium abnuerint condiciones: non alienum tamen hoc thema duxi ad indicandam orationem valedictoriam *de Circumspectione erudita* crastino die post horam II. pomeridianam in auditorio scholae superiori habendam.

Quam clementer beneuoleque audire vt ILLUSTRISSIMI COMITATUS HVIVS PRINCIPES, DOMINI CLEMENTISSIMI, et omnes rei litterariae, scholae praesertim nostrae, FAVTORES et AMICI haud grauentur dedignentur, submisse enixeque oro, obscuro atque obtestor.
P. P. Wernigerodae, d. X. April. 1715 cc LV.

78 L 1637
(39)

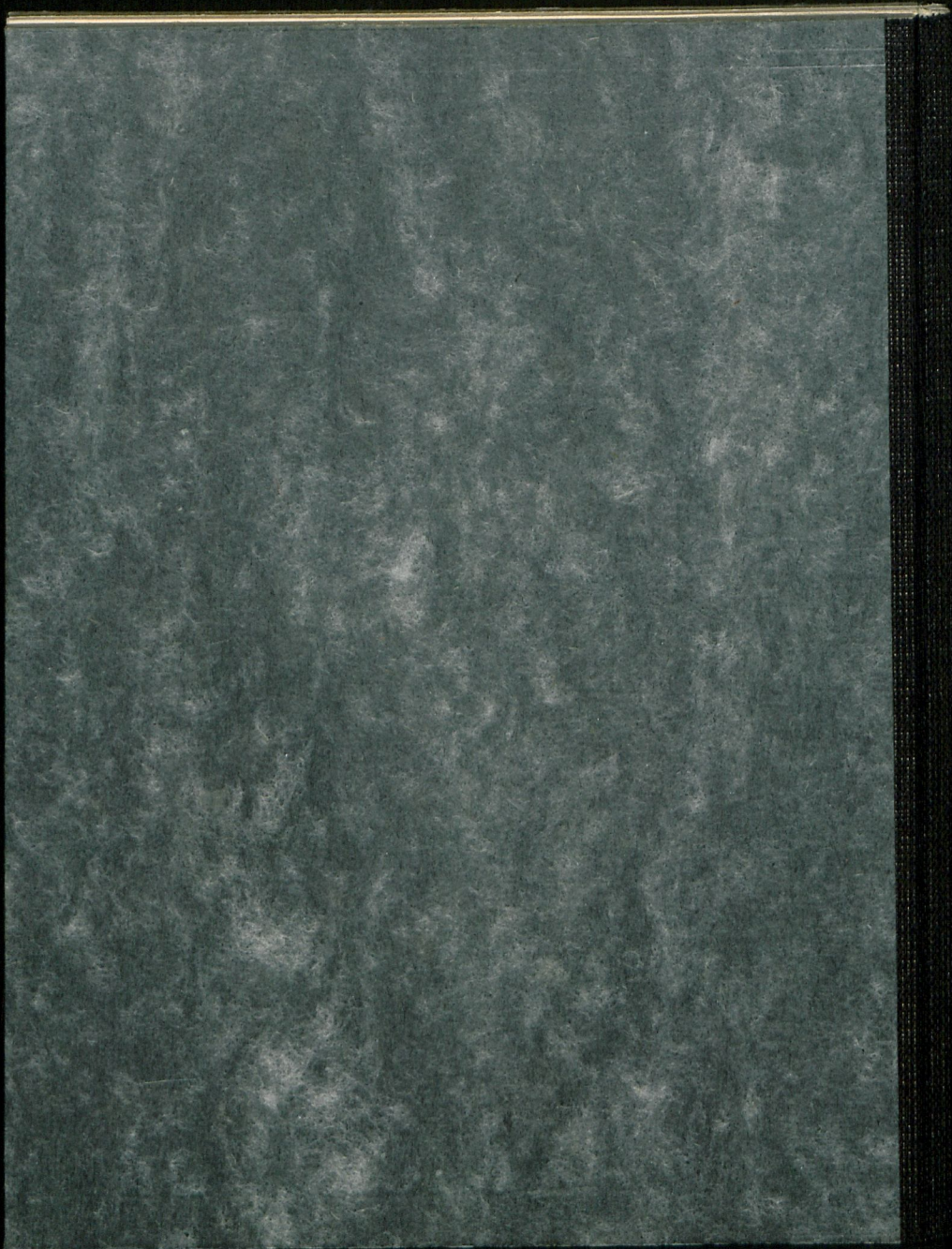
ULB Halle
006 805 124

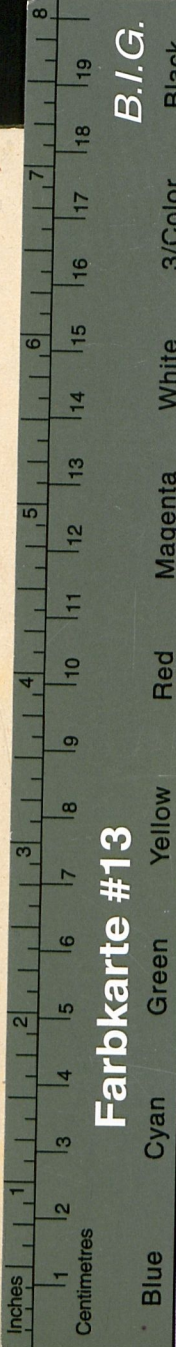
3

vdr8

B.I.G.

Farbkarte #13

78 L 1637 [39]

COMMENTATIO PHILOSOPHICO CRITICA
DE
ERRORIBVS
EX PRAEIVDICIO VETVSTATIS
IN HISTORIA
FACILE COMMITTENDIS.

W
2

QVA
AD AVDIENDAM ORATIONEM VALEDICTORIAM
IN WERNIGERODANO ARTIVM COLLEGIO
D. XI. APRIL. MDCCCXLV.
HABENDAM

ILLVSTRISSIMOS COMITES
ET SCHOLAE PRAESIDES
FAVTORES DOCTORES ATQVE AMICOS
OMNI, QVA OPORTET, PIETATE ET OBSERVANTIA
INVITAT

CHRISTOPHORVS GODOFREDVS IACOBI, P. D.
ILLVSTRISS. COMIT. STOLB. WER. A. BIBLIOTHECAE PRAEFECTVS,
LYCEI HVCVSQVE CONECTOR.

Wernigerodae, e Molybdographia I. G. Struckii, typogr. aulic.

